

הוא זה שהקדוש ברוך הוא מנמנם את עצמו בעבודת עמו ישראל יש לו מענוג גדול מזה וזוה ממלא רצונם וחפצם. ולדוגמא זה הוא שאלת הבן לאביו, כי שכל האב גדול משכל הבן רק לאהבת האב להבן מנמנם עצמו האב להשיב תשובה על קושיות הבן הוא לדוגמא הנ"ל שהקדוש ברוך הוא מנמנם עצמו במדות ישראל להתפאר עמהם לעשות רצונם.

גמ'. שם. כתב בספיה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת קדושים), ונראה לי ע"ד הלכה, שמחילין בשמיני עצרת ושמחת תורה לומר משיב הרוח ומוריד הגשם עד הפסח שאז פוסקין. כי מר"ם ניסן שאז נברא העולם במעשה עד תשרי שהיה הרת עולם, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כמ"ש בכתבים יעו"ש (עיין פרשת אמור). ועל כל פנים מימי תשרי מחילין להתענות, וגובר הרוחני ונחלש הגשמי עד אחר ימי הדין חותם אחרון בהושענא רבה, אז משיב הרוח שהוא הרוחני ומוריד הגשם שהוא הגשמי, לשמחה ולאכול ולשתות.

גמ'. בתשרי נולדו אבות. עיין בשו"ם הלכות קטנות (חלק ב סימן קעד) ע"ד השאלה באשה שלא זכרה וילדה תאומים א' פטר רחמה זכ"ט דאדר ראשון וא' זר"ם אדר שני, שזה נכנס לכלל שנותיו חודש א' קודם חזירו, לענין ייצוס מהו.

ובותב: גזרת מלך היא זכה"ג דרב יעבוד לעיר ולענין כדא את אביך וגו' לרבות אחיך הגדול (כתובות ק"ג), הקודם יכד את המאוס, וכן לענין ייצוס אע"פ שהראשון זכור לכהן אבל אינו זדין והיה הזכור אשר תלד כי אין לנו אלא דברי רבותינו (יבמות כ"ד) דנגדול האחים הכתוב מדבר והלעיר הוא הגדול.

ומי יודע אם לידת יעקב ועשו הייתה כעין זה, אע"ג דאפליגו אי צניסן או בתשרי נולדו אבות, אפשר דעל אברהם ויחזק [אע"ק דהא יחזק לכ"ע נולד בפסח] דוקא קאמרי. ע"כ. ובגוף הדין עיין בשו"ם שבות יעקב (ח"א סימן ט) שחולק ע"ז. ובמקום אחר ציינתי עוד בזה.

גמ'. בר"ה נפקדה שרה רחל ורחנה. עיין בשו"ם מעיל גדקה (סימן מג).

גמ'. שם. כתבו האחרונים שנוון למנוע תשה"מ בראש השנה. וכתב בספר אליה זוטא דהא

ליגאל. שלשון תשרי הוא לשון תשר"ק, והתשר"ק הוא מרמו על המשפט, והא"ב הוא מרמו על החסדים ורחמים, וניסן הוא חודש האבי"ב, ואבי"ב הוא א"ב, שהוא מרמו על רחמים. והו הפלוגתא בגמרא גם כן על הדרך הזה, דהיינו שמאן דאמר בתשרי עתידין ליגאל, כלומר אפילו בעת המשפט שמשרי מרמו על המשפט, אף על פי כן יהיו ראין ליגאל מחמת שכל ישראל עובדים את הבורא אבל חס ושלום אם לא היו עובדין לא היו נגאלין. ומאן דאמר שצניסן עתידין ליגאל, וניסן הוא הרמו על הרחמים, כלומר אפילו כשיהיו ישראל במדרגה התחתונה ואינם ראין ליגאל, אף על פי כן הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו יגאלם. והו כוונה יאמר משה אל העם היום אתם יולאים בחודש האבי"ב, דהיינו אפילו שאין ראין אתם לגאולה אף על פי כן הקדוש ברוך הוא ברוב חסדיו יגאל אתכם ואם ירצה השם ברוב רחמיו יגאל אותנו בקרוב אף על פי שאין אנו ראין לגאולה אמן.

וע"ע שם (בדרוש לפסח) ח"ל: בפסח שאל הבן מה נשתנה, ולמה דוקא שאל הבן בפסח ואינו שאל בסוכות מה נשתנה. הכלל כי יש פלוגתא בגמרא חד אמר צניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם. והנה יש שני הנהגות שהקדוש ברוך הוא מנהיג העולם. האחד, שהקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בטובו ובחסדו הגדול. והנהגה הב', שהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם על ידי תפארת ישראל שהקדוש ברוך הוא מתפאר עצמו עם עמו ישראל ועושה רצונם להשפיע להם טובות כאשר יבקשו מלפניו. והו הרמו בפסוק (שמות טו, א) אז ישיר משה וכו' את השירה הזאת לה', הרמו זה השירה עצמה אשר אמרו ישראל זה השירה עצמה שר ואמר ה', כי כשהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם על ידי תפארת ישראל אז ממלא רצונם וחפצם וכאשר יאמרו ישראל כן יאמר ה'. והו הרמו בגמרא חד אמר צניסן נברא העולם, כי צניסן הוא הנהגה שהקדוש ברוך הוא מנהיג העולם על ידי תפארת ישראל לכך היו להם לישראל ניסים ונפלאות גדולים בזה החודש. וחד אמר בתשרי נברא העולם, זה הוא הנהגה שהקדוש ברוך הוא מנהיג העולם בחסדו הגדול. ונמלא אלו ואלו דברי אלהים חיים.

וזוהו הרמו שהבן שאל בפסח, כי באמת זה שהקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו על ידי תפארת ישראל

דאמרו בר"ה נפקדה שרה, תפטר כליל טבילה, או דנגזרה גזרה בראש השנה.

והחיד"א **צנרני יוסף** (אורח חיים סימן תקפא ס"ק יח) כתב בזה"ל: וכבר נספר יד אהרן ובספר אור יקרות המה ראו בן תמיהו על מה שכתב הרב כנה"ג דבמונאי ר"ה נמעברה. והרב פר"ח כתב ששמע בן משם האר"י ז"ל. הן אמת חפשי צמחות כחצי הקדש להאר"י ז"ל בספרי כ"י ודפוס וקטורים ולא ראיתי בן משם האר"י. ולכל הדברות אין להחמיר צמי שאיחרה טבילה כמ"ש הרב כנה"ג דאסור, אלא כל שהוא ליל טבילה מותר. וכ"כ הפר"ח. ועיקר. ע"כ. וכן פסק החיד"א במורה באמצע (אות רנ"ו), וכתב שיטבול בצוקר קודם התפילה.

ועיין **צו"ת** **צן אליעזר** (חלק יב סוף סימן מט) שכתב **צוונת רש"י** (לקמן יא ע"א) במ"ש ונגזר עליהם הריון, דלכאורה קשה לפמ"ש המקובלים שלא לשמש מטמו כליל ר"ה א"כ אין אמרו רז"ל דהופקדה שרה בר"ה, ולכן מפרש רש"י דו"ש בגמ' נפקדה, אין הכוונה שנכנסה באותו יום בהריון, דבאותו יום לא נזדווגו, אלא רק שבאותו יום בר"ה בא זכרונם לטובה לפני הקב"ה, ובמה, שנגזר עליהם הריון, שיכנסו להריון בעת זיווגם.

וע"ע **צו"ת** **מיס חיים** (רפאפורט, חאר"ח סי' כ"ב אות ב) שכתב לפרש כוונת רש"י, דלכאורה קשה מאי ריבוחא דבר"ה נפקדה שרה רחל וסנה. הא אכולה עלמא מיפקד דינא בר"ה. ולזה כ' רש"י דבזה נשחנו למעלותא הני תלתא נשים נדקניות אשר אף הגזר דין שלהם היה בר"ה ונגמר דינם לטובה, יעו"ש במתיקות דבריו.

ובשו"ת **צן אליעזר** (חלק יז סימן עד אות ז) כתב עוד ליישב דברי רש"י, בהקדס דברי הגמרא בתענית (דף כ"ה ע"א), דמסופר שם, דברי אליעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא, עבד מלתא (הקיד דם) ולא הוה ליה מידי למיטעם, שקל ברא דתומא ושדייה בפומיה, חלש ליציה וניס, אזור רבנן לשיולי ציה, חזויהו דקא צבי וחיין ונפק לוציתא דנורא מאפומיה, כי אתער אמרו ליה מ"ט קצית וחייבת אמר להו דהוה יתיב עמי הקב"ה, ואמרי ליה עד מתי אנטער בהאי עלמא, ואמר לי אלעזר בני ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני וכו', אמרי ליה

דחיי טפי או דחיינא, א"ל דחיי, אמרי לקמיה א"כ לא צעינא וכו'.

הסיפור מוזעזע, ולקח רב יש ללמוד ממנו, אצל הנוגע לענינו אנו למדים מזה, שצדק כלל אין הקב"ה משנה מההנהגה הטבעית ורק במציאות רחוקה ולאדם יחיד ומיוחד צעזודת הית"ש הקב"ה משנה עבור טובתו גם מההנהג' הטבעית. והנה אצל האמהות כדי שיוכל ללדת היו נריכים לשנות את היצע אלנן. ויעוין ציממות ד' ס"ד ע"ב שאומרת גבי שרה שכתוב בה "אין לה ולד" דאפילו בית ולד אין.

וא"כ לפי האמור י"ל דרש"י ז"ל בא לתרץ קושיית המיס חיים הנ"ל שמקשה על הגמ' שם דמאי רבוחא דבר"ה נפקדה שרה וכו' הא אכולה עלמא מפקד דינא בר"ה, ולכן הוסיף ההסבר, דבא זכרונם לטובה ונגזר עליהם הריון, ור"ל דזכרונם לטובה לא היה כזכרון לטובה של שאר בני אדם בזה, דבשאר בני אדם מתבטא הזכרון לטובה מה שאפשרי בדרך ההנהגה הטבעית, אצל אצל האמהות הזכרון לטובה מתבטא באופן מיוחד דשינוי עזורם את הטבעיות שבהם וגזר הקב"ה שישתנה הטבע אללם, והו"ה "הנגזר עליהם הריון" שמבאר רש"י ז"ל, והיינו כמ' שנגזר על טבעיותם שישתנו לטובה.

גמ'. שם. **צו"ת** **אפרקסחא דעניא** (חלק ד עניינים שונים סימן שצ) נשאל מהרב ר' שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אצדק"ק טענקע, אמאי לא חשיב נמי שונמית דמבואר צוה"ק (ר"פ בשלח) דבר"ה נפקדה. ותריץ יתיב על פי מה דאיתא שם, דישם פיו על פיו אהני לי לבן השונמית דחיה. ודפח"ח.

וע"ז השיב הגאון המחבר: איברא דמ"מ יש לפקפק, דהרי גם יצחק מסטרא דנוקבא הו' אלא דבעקידה פרחא נשמתו ונתן לו נשמה מסטרא דדוכרא וחיה. ומה דבן השונמית מת בשנה שנולד ויצחק בן ל"ז שנה, כבר מבואר באריכות צמ' לקוטי תורה מהאר"י ז"ל פ' וירא ע"ש והנחתרות לה"א. עכ"פ חזינן דגם בשרה לא הספיקה לה פקידת ר"ה לחיות זרע אלא העקידה. ועכ"ל כיון דעיקר הפקידה לפתוח רחמה ה' בר"ה חשיב לה. א"כ הדרה קושיא לדוכתה דליחשב נמי חנה.

וי"ל דלא חשיב רק אותן דנפקי מלימוד אחד כדקאמר התם אחיא פקידה פקידה כו'. ועי'